

มาตรฐานอาชีพ: การเชื่อมโยงโลกของการทำงานกับโลกการศึกษา

กิตติพันธ์ หันสมร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

E-mail: ae_kittiphan@hotmail.co.th

Received 14 Feb 2022

Revised 11 Nov 2022

Accepted 30 Nov 2022

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาไม่ใช่เพียงแค่ทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้ แต่สิ่งที่สำคัญคือ การทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีงานทำ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการจัดการศึกษา โดยเริ่มจากการทำให้ผู้เรียนได้รู้จักการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career education) ในทุกระดับชั้น ซึ่งเริ่มตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้ การสำรวจอาชีพ ที่จะต้องให้ผู้เรียนได้เห็นภาพชัดผ่านการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เพื่อให้ได้มีความรู้ความเข้าใจในระดับที่สูงขึ้นคือ การสำรวจอาชีพ และการพัฒนาทักษะเฉพาะทางขั้นสูง กระบวนการเหล่านี้จะช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องของโลกของอาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการเข้าสู่อาชีพ ในกรณีไม่ได้ศึกษาต่อ ประกอบกับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนของประเทศในทุกช่วงวัย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเห็นได้จากการจัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ซึ่งมีระดับคุณวุฒิ 8 ระดับ โดยมีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นการเชื่อมคุณวุฒิทางการศึกษากับมาตรฐานอาชีพเข้าด้วยกัน โดยพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานอาชีพ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาของประเทศสามารถตอบสนองต่อความต้องการกำลังแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : มาตรฐานอาชีพ, โลกของการทำงาน, โลกการศึกษา

Occupational Standard: Connecting The World of Work to The World of Education

Kittiphan Hansamorn

Faculty of Education Srinakharinwirot University

E-mail: ae_kittiphan@hotmail.co.th

Abstract

At present, education management isn't almost enabling learners to possess knowledge, but the necessary factor is creating students able to live happily, particularly by having a job. This is often one among the important indicators which will indicate the success of instructional

management. It starts with making students career awareness awake to skilled education in any respect levels, that starts from career awareness, career exploration that has got to offer learners a transparent image through teaching and learning in activity learning subject so as to have the next level of understanding specifically career preparation and occupational specialization. These processes give students with an understanding of the skilled world for instruction or coming into a career within the case of not continued education. In addition, Thailand has given importance to the event of the country work force in any respect ages, promoting lifelong learning. This could be seen in the preparation of the National Qualifications Framework, that has eight qualifications levels. There are learning outcomes supported the qualifications framework in 3 areas: knowledge, skills, and applied ability and responsibility, which connects instructional qualifications with activity standards by rising the standard of educational standards to link them with professional standards. it's a vital observe that will modify the country' education management to retort to the strain on working class and also the direction of property development of the country.

Keywords: Occupational standard, World of work, World of education

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงการจัดการศึกษา จะพบว่า ในนั้นมีกระบวนการและองค์ประกอบต่าง ๆ อยู่หลายประการ เพื่อให้สามารถนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษา กล่าวคือ ต้องก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต และประการสำคัญ คือ การจัดการศึกษาต้องสามารถทำให้เกิดการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ซึ่งการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นจะต้องมีความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษา หลักสูตรการศึกษา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการวัดผลและประเมินผล เพื่อเป็นการติดตามผลของการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย เพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อบกพร่องตลอดจนอุปสรรคของการจัดการศึกษา (Ministry of Education, 2002; Langkratoke, Lomarak, & Poldej, 2018)

การจัดการศึกษาที่จะสามารถตอบโจทย์ของสังคมได้ในปัจจุบัน คือ การที่ผู้ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาได้มีงานหรืออาชีพทำหลังสำเร็จการศึกษา หรือผู้ที่มีเหตุอันจำเป็นที่ไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาต่อไปได้ ในทุกระดับทุกช่วงชั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในระดับการศึกษาที่สูง การจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้เรียนในทุกระดับชั้นได้เห็นถึงความสำคัญ หรือช่องทางในการเข้าสู่อาชีพ และในทางปฏิบัติ ถ้าสามารถนำเอาเรื่องของ “อาชีพมาเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษา” ได้ และสิ่งที่จะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนที่สุดคือ การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ซึ่งได้มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความ

เน้นความเป็นวัช ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เข้าใจ ตลอดจนมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และรับรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในโลกปัจจุบัน โดยผู้เรียนจะสามารถนำเอาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการอาชีพ มาปรับใช้ประโยชน์ในการทำงานได้อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถแข่งขันในประเทศและระดับสากลได้ ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มสาระดังกล่าวมีส่วนที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักในการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานในเบื้องต้น จากการผ่านกระบวนการฝึกฝน เรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระ นอกจากนี้ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังและพัฒนาให้มีคุณภาพและศีลธรรม จากการฝึกให้รู้จักการทำงานและการแก้ปัญหา เพราะเป็น การจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถ ทักษะ และความดีมาหลอมรวมกันจนก่อให้เกิดเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ 2 สาระ คือ สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว และสาระที่ 2 การอาชีพ โดยกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้ครบทุกสาระในแต่ละชั้น (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2014)

ด้วยความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน การเตรียมความพร้อมประชากรในประเทศเพื่อให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการพัฒนากำลังแรงงานให้ มีพร้อมทั้งความรู้และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าที่ดำเนินกันอยู่ โดยนำเอาเรื่อง **“มาตรฐาน อาชีพ”** เข้ามาเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ จะช่วยเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมความพร้อม และสร้างกำลังคนที่มีทักษะการทำงานเบื้องต้นที่พร้อมจะเข้าสู่วิทยาลัยในระดับที่สูงขึ้น หรือก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานในสายอาชีพงานนั้น ๆ ในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ และยังสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพ หรือระดับอาชีวศึกษาได้ ส่งผลทำให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมสูงขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากกลุ่มประเทศยุโรปและอเมริกาที่ต่างนำเอาเรื่องของมาตรฐานอาชีพมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและสร้างหลักสูตรฝึกอบรม จึงส่งผลทำให้ กลุ่ม ประเทศเหล่านี้ สามารถเตรียมพร้อมและสร้างกำลังคนที่มีทักษะในการทำงานที่พร้อมรับการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาตนเองในสายอาชีพงาน (Kraikrutree, 2018; Hansamorn, Thammakittipob, & Khemthong, 2019) และเพราะการแข่งขันในโลกยุคปัจจุบันที่เพิ่มสูงขึ้นนี้เอง ทำให้ประเทศในภูมิภาคเดียวกันกับประเทศไทยหลายประเทศได้มีการปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ และยังมีปรับปรุงหลักสูตรที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะในการทำงาน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมหรือ ตลาดแรงงาน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวถือเป็นการเตรียมความพร้อม และสร้างกำลังคนระดับกลางที่ประเทศต้องการ เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงาน เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลี ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น เพราะฉะนั้นการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นส่วนหนึ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถเข้าสู่อาชีพได้ โดยการนำเอาแบบการจัดการเรียนการสอนมาออกแบบโดยเน้นการวัดและประเมินผลแบบฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นวิธีการเตรียมและสร้างกำลังคน (Workforce)

ที่มีความรู้ความสามารถที่จะมีส่วนทำให้ภาคอุตสาหกรรม และเศรษฐกิจเจริญเติบโตขึ้น (UNESCO, 2002; Thammakittipob, 2009)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า มาตรฐานอาชีพจะต้องได้เข้ามาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถที่จะนำไปเทียบเคียงกับระดับของมาตรฐานอาชีพนั่น ๆ ได้ และเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาในการเข้าสู่ตำแหน่งงานในอนาคต กรณีที่ผู้เรียนไม่ได้ หรือไม่ต้องการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือเพื่อหารายได้ระหว่างการศึกษาก็ล้วนแต่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศไทยในอนาคต

แนวคิดเบื้องต้นการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career education)

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาเพื่ออาชีพ หรือ Career education ซึ่ง Marland ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้น คือ การศึกษาเพื่ออาชีพ โดยการศึกษาเพื่ออาชีพนี้ ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาที่จัดให้มีขึ้นสำหรับคนทุกคนเสมอ (Hoyt, 1974) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนให้บุคคลได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพ ปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และการส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานในอาชีพนั่น ๆ จะเห็นได้ว่า การศึกษาเพื่ออาชีพนั่น เปรียบเสมือนเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยมีเรื่องการดำเนินชีวิต และการเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อเข้าสู่อาชีพเป็นสำคัญ การศึกษาเพื่ออาชีพ จึงต้องเกี่ยวข้องกับทุกสาขาวิชา (Paorohit, 1989)

ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการ การเรียนการสอนเรื่องการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพไว้ในหลักสูตร ซึ่ง (Hoyt, 1974) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพไว้ ดังนี้

1. การศึกษาเพื่ออาชีพจะต้องมีส่วนในการเพิ่มคุณค่า หรือสามารถที่จะยกระดับการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถค้นหาความเป็นตัวของตัวเองได้ เช่น การจัดกระบวนการเรียนรู้เรื่องอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน โลกของอาชีพ เป็นต้น

2. การศึกษาเพื่ออาชีพเป็นรูปแบบของการบูรณาการเนื้อหาสาระการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าสู่อาชีพได้ ฉะนั้นหลักสูตรที่จะเกิดขึ้นจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับการช่วยเตรียมความพร้อมในด้านการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การแนะแนวทางเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ การสำรวจเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจกับอาชีพที่มีอยู่ การให้ผู้เรียนสามารถได้เรียนรู้ตามความต้องการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนั่น ๆ ในอนาคต

3. การศึกษาเพื่ออาชีพจะมีรูปแบบในลักษณะของการจัดการศึกษาที่มีความต่อเนื่องตลอดการศึกษา โดยจะต้องเริ่มตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษาไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ โดยจะต้องเน้นการกระจายความสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจ และสร้างความคาดหวังเกี่ยวกับโลกของอาชีพ การประกอบอาชีพของตนเองในอนาคต

4. การศึกษาเพื่ออาชีพนั่น จะเน้นไปที่กิจกรรมที่จะเตรียมคนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานที่เหมาะสม โดยจัดประสบการณ์ในด้านวิทยอาชีพและทักษะอาชีพให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนอย่างสมดุล โดยพัฒนากระบวนการ หรือ

ขั้นตอนการเลือกอาชีพที่เหมาะสมเฉพาะบุคคลให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้เมื่อได้พิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพแล้ว ได้สรุปไว้ดังนี้ (Paorohit, 1989; Hoyt, 1974) คือ

1. เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อให้ความรู้ในเรื่องของอาชีพ ทักษะอาชีพ ให้แก่ผู้เรียน และเป็นการเตรียมประสบการณ์ ทางเลือกในการเข้าสู่อาชีพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถระดับหนึ่งที่จะเพียงพอต่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพ หรือเปลี่ยนอาชีพเองได้ในอนาคต
3. เพื่อสร้างทักษะที่มีความจำเป็นในอาชีพนั่น ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงาน อาชีพที่ได้ตัดสินใจเลือกแล้ว
4. เพื่อเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีแก่ผู้เรียน และเข้าใจสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของงานอาชีพทุกอาชีพ โดยเกิดจากกระบวนการแนะแนว การให้คำปรึกษาเรื่องอาชีพ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์จริงในโลกของการทำงาน

ขั้นตอนของการศึกษาเพื่ออาชีพ (Stage of career education)

เมื่อกล่าวถึงขั้นตอนของการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยนำเอาแนวคิดมาวางระบบให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการศึกษา เพื่อจะเป็นการวางรากฐานของการเข้าสู่อาชีพในอนาคตของผู้เรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 4 ขั้น ดังนี้ (Kasipha, 2002; Wattananarong, 2013; Hoyt, 1974)

1. **ขั้น Career Awareness** ถือเป็นขั้นแรกที่สำคัญ เพราะเป็นขั้นที่จะได้สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำคัญของงาน อาชีพ ถือเป็นขั้นตอนของการสร้างเจตคติและค่านิยมของการทำงานให้กับผู้เรียน โดยขั้นแรกนี้ยังจะไม่ให้รายละเอียดของงาน อาชีพมากนัก เพียงแต่จะให้ได้ทราบถึงอาชีพโดยรวม เป็นการสร้างความคิดเกี่ยวกับโลกของงานและอาชีพเท่านั้น (World of work) นอกจากนี้ยังต้องสอนให้ผู้เรียนได้เกิดความเคารพและให้เกียรติกับคนทำงานทุกประเภท ซึ่งการจัดการศึกษาในขั้นแรกนี้จะจัดให้มีการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

2. **ขั้น Career Exploration** เป็นขั้นของการสำรวจอาชีพ โดยต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้า หรือได้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ค้นหาความสนใจและความสามารถของตนเอง เป็นขั้นของการเสริมสร้างความเข้าใจในอาชีพที่ผู้เรียนแต่ละคนสนใจในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ (Occupational group within clusters) เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ว่าตนเองสนใจและต้องการจะมีอาชีพในกลุ่มใดในอนาคต ซึ่งขั้นนี้จะต้องเริ่มต้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.2) โดยจะคาบเกี่ยวกับระดับประถมตอนปลาย (ป.6)

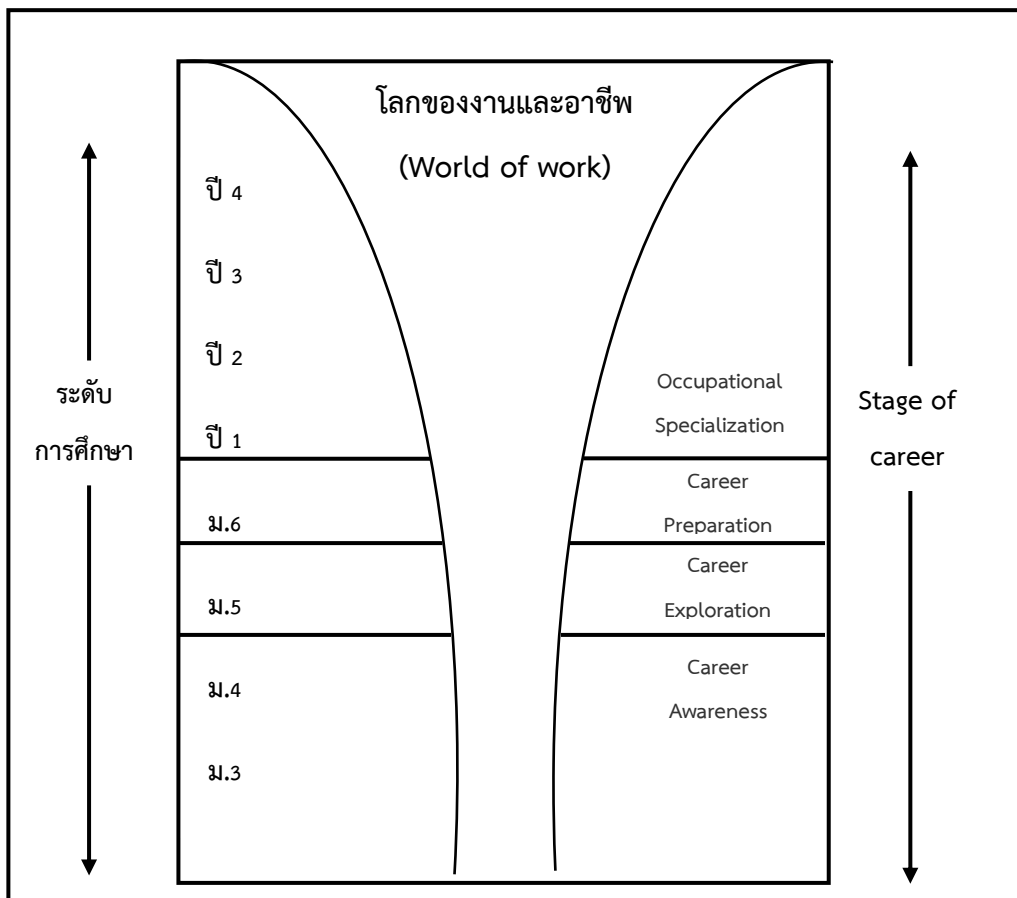
3. **ขั้น Career Preparation** ในขั้นนี้ เป็นขั้นของการพัฒนาทักษะ ความรู้ต่าง ๆ ที่จะมีส่วนช่วยทำให้ผู้เรียนได้สามารถก้าวเข้าสู่ระบบของการจ้างงานได้อย่างมีความเข้าใจ เป็นการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ โดยแยกระดับของความต้องการในการประกอบอาชีพในอนาคต กล่าวคือ ถ้าผู้เรียนต้องการเป็นช่างฝีมือ จะต้องเข้าสู่โปรแกรมการฝึกอาชีพเป็นช่างฝีมือ ในทางตรงกันข้ามถ้ามีความต้องการที่จะเป็นผู้ที่มีวิชาชีพชั้นสูง ผู้เรียนจะต้องเข้าศึกษา

ต่อไปในสถาบันอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยต่อไป ซึ่งขั้นนี้จะจัดการศึกษาให้อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคาบเกี่ยวไปจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กล่าวคือ **มัธยมศึกษาปีที่ 2-4**

4. ขั้น Occupational Specialization เป็นขั้นของการพัฒนาทักษะอาชีพเฉพาะทางขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับวิทยอาชีพ และทักษะในอาชีพ ขั้นนี้เป็นขั้นของการที่ผู้เรียนจะเตรียมตัวเองเพื่อเข้าสู่โลกของการทำงาน ซึ่งตัวผู้เรียนเองได้ตัดสินใจเลือกด้วยความตั้งใจไว้ก่อนหน้าแล้ว ซึ่งขั้นนี้จะต้องเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึงสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาเพื่ออาชีพ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการเตรียมบุคคลเพื่อให้ได้รู้จัก และสนใจในอาชีพ ตลอดจนรู้ถึงขีดความสามารถของตนเอง ฝึกให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลคนนั้นสามารถเข้าสู่อาชีพตามที่ตนต้องการและมีความสุขกับอาชีพที่ตนเลือกแล้ว ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังจะแสดงได้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของการศึกษาเพื่ออาชีพ (Stage of career education)

อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาถึงความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเป็นระบบ โดยนำมาเชื่อมโยงกับการรักษาอาชีพไว้นั้น ระบบอาชีพศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้น (Thammakittipob, 2009) คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นตระหนัก เป็นขั้นที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจในโลกของงาน เกิดความตระหนักว่า ตนเองเมื่อเกิดมาแล้วต้องทำงาน ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของคนทุกคนที่จะต้องทำงานหาเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเอง เพื่อความอยู่รอด และการมีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตให้เกิดขึ้น กล่าวคือ ระบบการศึกษาจะต้องจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่างานเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน และทำให้มีความคุ้นเคยกับธรรมชาติโดยทั่วไปของชีวิตการทำงาน อีกทั้งให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจในสิ่งที่น่าสนใจ ทักษะ ค่านิยม และความต้องการของอาชีพต่าง ๆ มีความเข้าใจถึงความต้องการเฉพาะอย่างของอาชีพนั้น ๆ ประการสุดท้าย คือ ทำให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจถึงความแตกต่างของการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 ขั้นจัดระบบ ขั้นนี้จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่างาน ประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพต่าง ๆ มากมาย เช่น ครู แพทย์ ทหาร พนักงานขาย ทนายความ เกษตรกร เป็นต้น เป็นการแนะนำการแบ่งหน้าที่ของแรงงานในสังคม ทำให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับอาชีพต่าง ๆ เกิดความเข้าใจ และสามารถบอกได้ว่างานแต่ละอาชีพมีความแตกต่างกัน เพื่อให้สามารถแจกแจงลักษณะเฉพาะได้ ผู้เรียนจะได้มองเห็นภาพรวมของตลาดแรงงาน ได้มองเห็นถึงความหลากหลายของอาชีพและความต้องการของแรงงานในอาชีพนั้น ๆ ทำให้ได้เข้าใจเกณฑ์การปฏิบัติงานของแต่ละอาชีพว่า ตรงกับความถนัด ความชอบ และความเหมาะสมสำหรับตัวเองหรือไม่ และจะยังช่วยทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของบุคคลกับความต้องการของสังคมอีกด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและทดลอง เป็นขั้นที่จะทำให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจว่า กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่นั้น ประกอบไปด้วยอาชีพย่อยอีก เช่น กลุ่มอาชีพครู ประกอบไปด้วย ครูอนุบาล ครูประถม ครูมัธยม ครูอาชีวศึกษา ครูช่าง เป็นต้น ขั้นตอนนี้ ผู้เรียนจะต้องทำการสำรวจและมีโอกาสได้ทดลอง หรือสัมผัสกับอาชีพย่อยต่าง ๆ นั้น เพื่อหาความสนใจและความถนัดของตนให้ได้มากที่สุด ในขั้นนี้ ผู้เรียนจะได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการเรียนรู้จากการทดลองภายใต้สิ่งแวดล้อมของงานจริง มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การทำงานจริงในอาชีพนั้น ๆ จริง เพื่อให้ได้เข้าใจในบทบาทของตนเองในการเข้าสู่สภาพงานจริงในอนาคต ถือเป็นการเตรียมตัวก่อนจะเข้าสู่สภาพงานจริงทั้งในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ

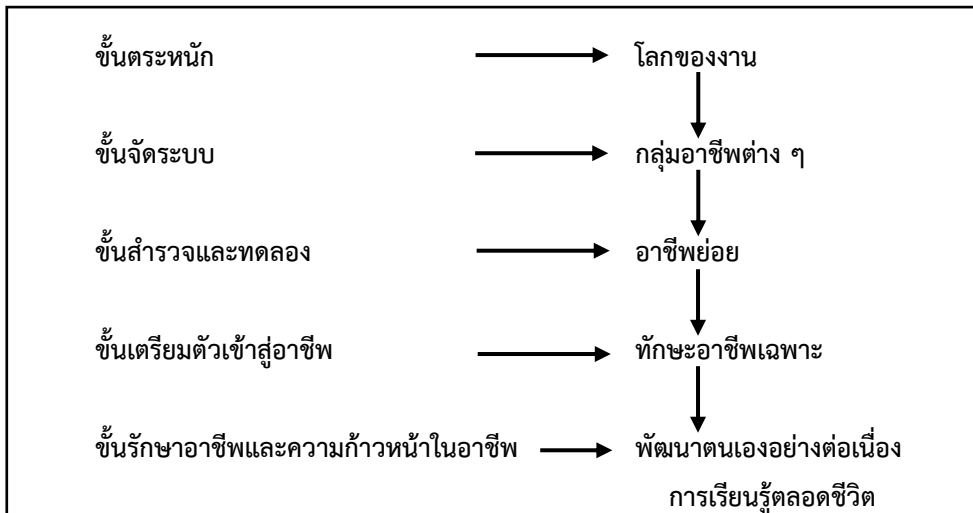
ขั้นที่ 4 ขั้นเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ในขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถรู้ตัวเองแล้วว่า ตนเองมีความสนใจและถนัดในอาชีพย่อยอะไร ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวเองเพื่อให้สามารถเข้าสู่อาชีพนั้น กล่าวคือ เพื่อเข้าไปทำงานไม่ว่าจะเป็นลูกจ้าง/ พนักงาน หรือนายจ้าง/ ผู้ประกอบการ ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ทักษะ เจตคติ ประสบการณ์จริงในสิ่งแวดล้อมของงานสำหรับอาชีพที่เลือกแล้ว และได้เห็นช่องทางและความก้าวหน้าของอาชีพนั้น ๆ นอกจากนี้ยังจะต้องเข้าใจและรู้ว่า คุณลักษณะของอาชีพนั้นอาจไม่มีความถาวร จึงต้องเน้นทักษะที่สามารถถ่ายทอดได้ และขั้นนี้ก็ยังปลูกฝังเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และสร้างสรรค์ในการเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 ขั้นรักษาอาชีพและความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นขั้นของการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อได้เข้าไปสู่โลกของการทำงานในอาชีพที่ตนเลือกแล้ว เพื่อให้ตนเองมีความเป็นมืออาชีพในการทำงาน และเป็นการเรียนรู้ใน

โลกของการทำงานตลอดชีวิต ขั้นนี้เป็นขั้นของการกระตุ้นให้ตนเองมีความต้องการที่จะปรารถนาในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ชี้นำ ให้ข้อมูลให้เห็นถึงความสำคัญของการเพิ่มสมรรถนะในการทำงานเป็นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สร้างนิสัยให้ตนเองให้มีความใฝ่รู้ และต้องมีการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ไว้ เพื่อสามารถที่จะนำไปใช้ในการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ได้

จาก 5 ขั้น ข้างต้นดังกล่าวนี้ สามารถสรุปเป็นเป็นภาพได้ ดังจะแสดงได้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 อาชีพศึกษากับความก้าวหน้าในอาชีพอย่างเป็นระบบ

จากภาพที่ 1 และภาพที่ 2 เมื่อพิจารณาถึงการจัดการศึกษาของประเทศไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่มุ่งจะพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน ได้เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ และการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ของขั้นการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยมีสาระสำคัญ คือ การดำรงชีวิตและครอบครัว ซึ่งเป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง และการอาชีพ ซึ่งเป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (Ministry of Education, 2008)

ขั้นตอนการสอนการศึกษาเพื่ออาชีพ

จากการศึกษาของ Lucas และคณะ ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนของการสอนการศึกษาเพื่ออาชีพไว้ 6 ขั้นตอน (Lucas, Spencer, & Claxton, 2012)

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความชำนาญของงานประจำ (Routine expertise) ขั้นตอนนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่มีบทบาทและหน้าที่ในการเลือก จัดเตรียมวัสดุ (Material) ให้มีความเหมาะสมกับงานที่ได้รับผิดชอบ การเลือกใช้เครื่องมือ (Tools) ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับผิดชอบ และการฝึกการสร้างมโนทัศน์ (Abstract concepts) ของผู้เรียนให้เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ความพร้อมของทรัพยากร

(Resourcefulness) ในขั้นตอนนี้ในส่วน of สถานศึกษาต้องมีการจัดเตรียมให้มีความพร้อมของทรัพยากรที่เน้นในเรื่องของหน้าที่ต่าง ๆ ในการทำงานที่ประกอบด้วยความรู้ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และการเรียนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้สามารถที่จะค้นหาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวผู้เรียนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้จากหน้าที่ของงาน (Function literacies) เป็นการเรียนรู้ของการวิเคราะห์งานย่อยของงานที่ผู้เรียนสนใจในลักษณะสมรรถนะ โดยผู้เรียนจะต้องมีการออกแบบชิ้นงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้สามารถวางแผนในการทำงานของชิ้นงานนั้น ๆ ได้

ขั้นตอนที่ 4 การฝึกฝนทางด้านอาชีพ

(Craftsmanship) ในขั้นตอนนี้เป็นบทบาทของครูผู้สอนที่มีความสำคัญมากในการสอนงาน (Coaching) และเป็นพี่เลี้ยงในการฝึกอาชีพ (Mentoring) ให้กับผู้เรียนในลักษณะของการเฝ้าดูอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 5 ทักษะเกี่ยวกับธุรกิจ (Business-like attitudes) ขั้นตอนนี้จะทำให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการคิดคำนวณต้นทุนของการจัดทำชิ้นงาน ไปจนถึงการตั้งราคาของชิ้นงานนั้น เพื่อให้สามารถจัดจำหน่ายได้ และยังเป็น การฝึกฝน สร้างนิสัยความเป็นผู้ประกอบการให้แก่ผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาทักษะทั่วไป (Wider skills for growth) ขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะเกิดทักษะต่าง ๆ จากข้อผิดพลาดในทุก ๆ ขั้นตอนจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา และมีการสรุปเป็นข้อเสนอแนะ หรือปรับปรุง ตลอดจนการปฏิบัติงานที่ดีต่อการทำงานในอนาคต

จาก 6 ขั้นตอนข้างต้นเป็นวิธีการสอนจากฐานทฤษฎีการฝึกอาชีพ ที่จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะในการฝึกฝนที่เริ่มจากชิ้นงาน การคำนวณต้นทุนชิ้นงาน ตลอดจนการสรุปข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากการปฏิบัติงาน ภายใต้กระบวนการที่มีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการฝึกอาชีพ เพราะฉะนั้น การจัดการการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลให้สามารถเข้าสู่อาชีพ และให้มีความก้าวหน้าในอาชีพได้นั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเอาแนวคิดของรูปแบบอาชีพศึกษาเข้ามาช่วยในการพัฒนา เพราะแนวคิดดังกล่าว จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพในอนาคต

แนวคิดมาตรฐานอาชีพกับการจัดการศึกษา

ในปี พ.ศ.2520 ประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการพัฒนามาตรฐานอาชีพขึ้นมา โดยได้อ้างอิงหลักการกระบวนการ วิธีการต่าง ๆ มาจากหลายประเทศด้วยกัน เช่น อังกฤษ อเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมัน เป็นต้น โดยมีหน่วยงานที่ดำเนินการและเข้ามารับผิดชอบในการจัดทำและดำเนินงานนี้ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ

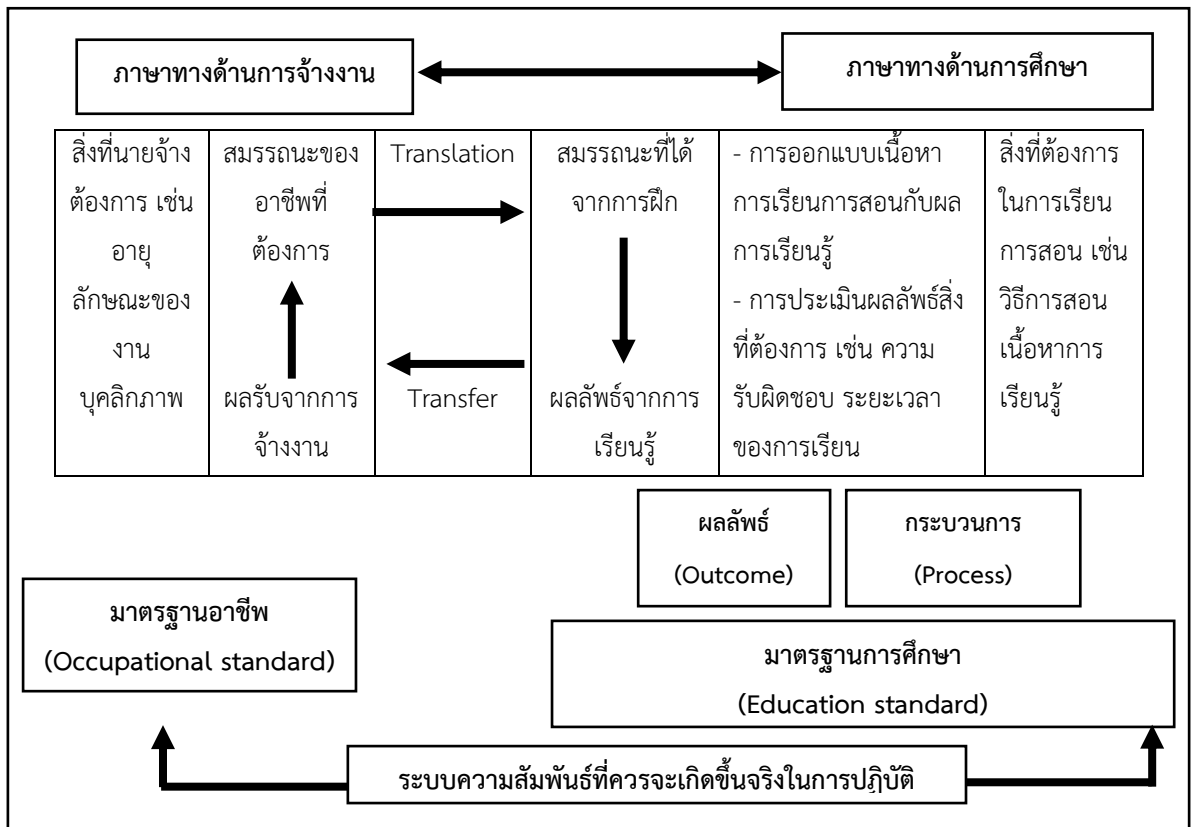
ข้าราชการพลเรือน สำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยังได้ให้ความหมายของมาตรฐานอาชีพ ไว้ว่า มาตรฐานอาชีพ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติงานของผู้ที่ประกอบในอาชีพ ได้ให้การยอมรับและนำมายึดถือในการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจมีข้อกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ มีประกาศรียบรรณ มีวินัยของผู้ที่ประกอบอาชีพ หรือมีกฎหมาย ในการรองรับการปฏิบัติงาน และการเข้าสู่อาชีพ เช่น ต้องมีใบอนุญาตประกอบอาชีพ มีคณะกรรมการ หรือองค์กรเป็นผู้ที่คอยควบคุมดูแลผู้ปฏิบัติงานในสาขาอาชีพนั้น ๆ เป็นต้น (Office of the Education Council Secretariat, 2017)

เมื่อกล่าวถึงมาตรฐานอาชีพแล้วจะมีอีกหนึ่งคำที่ต้องทราบ คือ มาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง การกำหนดคุณลักษณะ และคุณสมบัติของผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ ให้มีระดับความสามารถในการประกอบอาชีพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติในวิชาชีพ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หรือการสอบ ที่เป็นหลักประกันให้มั่นใจว่า ผู้ที่ผ่านการเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ จะมีความสามารถในการประกอบอาชีพนั้นได้อย่างมีคุณภาพ

กล่าวคือ มาตรฐานวิชาชีพ จะเน้นการเตรียมคนเข้าสู่อาชีพ ส่วนมาตรฐานอาชีพนั่น เป็นการเน้นแนวทางการปฏิบัติของผู้ที่อยู่ในอาชีพนั่น ๆ และทั้งสองมาตรฐานนี้ มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก เพราะการเรียนการสอนวิชาชีพที่ได้มาตรฐานจะต้องทำให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานของอาชีพนั่น ๆ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานอาชีพกับมาตรฐานการเรียนการสอนแล้ว การจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจะต้องให้ความสำคัญและนำเอามาตรฐานอาชีพที่สถานประกอบการต่าง ๆ ใช้ และต้องการมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา กล่าวคือ การเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า (Input) ของการทำงาน (สถานประกอบการ) ให้มาเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ของการจัดการเรียนการสอน (สถานศึกษา) เพื่อให้สามารถสร้าง/ กำหนดให้ออกมาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ และเมื่อผู้เรียนในหลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้ สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว จะมีความรู้และทักษะปฏิบัติ สามารถเข้าไปเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพที่ตรงตามมาตรฐานอาชีพนั่น ๆ (Bob & Herman, 1999) ดังจะแสดงได้ในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานอาชีพกับมาตรฐานการเรียนการสอน

ที่มา: ดัดแปลงจาก Bob Mansfield and Herman Schmidt (1999)

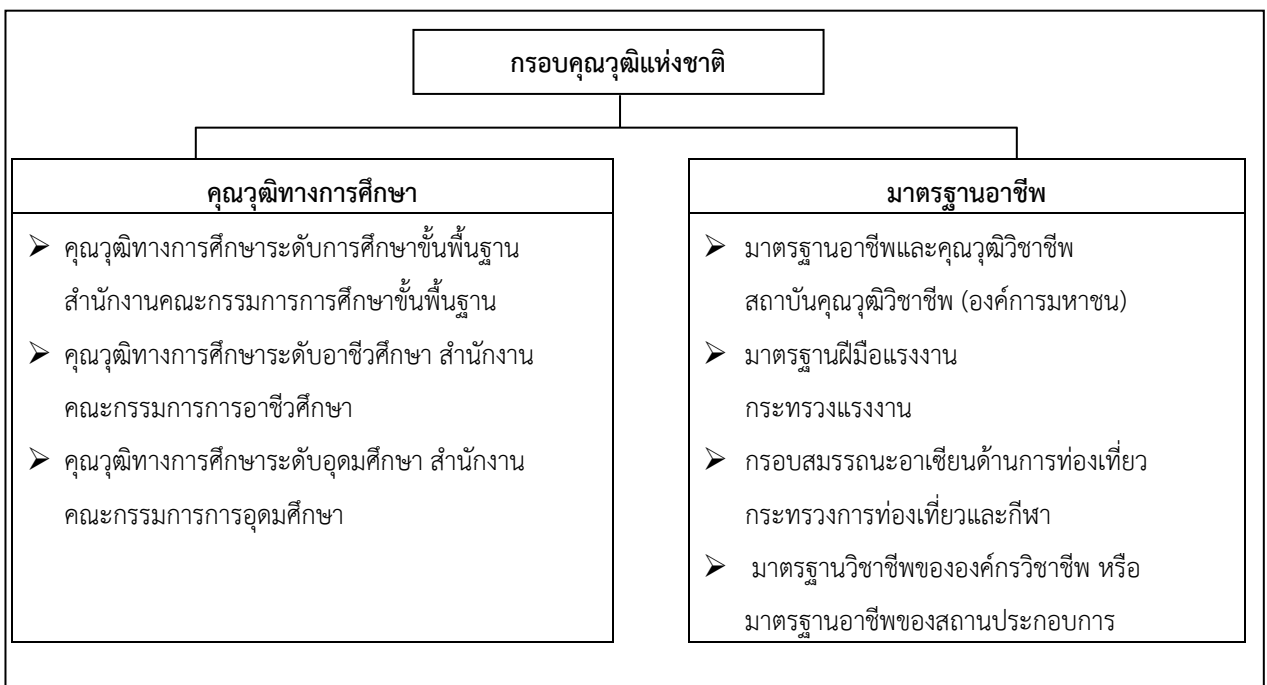
โลกของอาชีพกับโลกของการศึกษาในประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวว่า รัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนของประเทศในทุกช่วงวัย มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถมีความรู้และทักษะที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต อีกทั้งยังได้มีการส่งเสริมการศึกษาทางด้านอาชีวศึกษาและการศึกษาระดับวิทยาลัยชุมชน เพื่อเป็นการสร้างแรงงานที่มีทักษะ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงาน และพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เชื่อมโยงกับมาตรฐานอาชีพ (Office of the Education Council Secretariat, 2017)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานระดับนโยบายที่มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวอย่างยิ่ง โดยได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนระบบคุณวุฒิทั้งด้านการศึกษาและอาชีพสู่การปฏิบัติ และได้จัดทำ “กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ” (National Qualifications Framework: NQF) ซึ่งเป็นไปตามที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2556 และจัดทำแผนการขับเคลื่อนกรอบคุณวุฒิแห่งชาติสู่การปฏิบัติ และได้ปรับระดับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติจาก 9 ระดับ เป็น 8 ระดับ เพื่อให้สอดคล้องกับระดับคุณวุฒิของกรอบคุณวุฒิอ้างอิงอาเซียน (ASEAN Qualifications Reference Framework: AQRF)

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) จึงเป็นกรอบแนวทางการเชื่อมโยงระบบคุณวุฒิของประเทศทุกระดับและประเภท ให้ยึดโยงกับระดับความสามารถของบุคคลที่เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ จากกรอบคุณวุฒิทางการศึกษาซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานทางการศึกษา และกรอบมาตรฐานอาชีพซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานด้านมาตรฐานอาชีพ/ ฝีมือแรงงาน/ วิชาชีพ และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้กลไกของกรอบคุณวุฒิแห่งชาติในการเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดระบบการพัฒนากำลังคนระดับชาติที่เป็นเอกภาพ ดังจะแสดงได้ในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิทางการศึกษากับมาตรฐานอาชีพ

ที่มา: Office of the Education Council Secretariat (2017)

โครงสร้างกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณวุฒิ (Descriptors) ที่เป็นแกนกลางในการอ้างอิงไว้ 8 ระดับ บนฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility) ดังนี้

1. ระดับคุณวุฒิ (Levels) กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ได้กำหนดระดับความสามารถ หรือความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตความรู้ ทักษะ และ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบซึ่งเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ การเรียนรู้ ที่มีข้อกำหนดขอบเขตที่แตกต่างกันตั้งแต่ระดับง่ายไปยาก จากระดับ 1 – 8 โดยมีลักษณะเป็นแกนกลางที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับ กำลังคนในแต่ละกลุ่มสาขาอาชีพ/ วิชาชีพ

2. ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความรู้ (Knowledge) ครอบคลุมในเรื่องความรู้เชิง วิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริงต่าง ๆ (2) ทักษะ (Skills) ครอบคลุม ทักษะด้านการคิดอย่างมีเหตุผล การหยั่งรู้ การคิดสร้างสรรค์ และการปฏิบัติและ (3) ความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (Application and Responsibility)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้านนี้ มีความแตกต่างกันไป ในแต่ละระดับ ทั้งในด้านความซับซ้อนและความลึกของความรู้ความเข้าใจ ด้านวิชาการ และทักษะความสามารถที่ควรมีในแต่ละระดับการศึกษา เช่น ความสามารถในการบูรณาการความรู้ ความเป็นอิสระ และความคิดสร้างสรรค์ ทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้ และการปฏิบัติงาน โดยคุณวุฒิในแต่ละระดับ มีองค์ประกอบที่ใช้อธิบายคุณวุฒิ (Descriptors) ตามมิติแต่ละด้าน รายละเอียด ดังจะได้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ

ระดับ	ความรู้	ทักษะ	ความสามารถ ในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ
1	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานอาชีพ การสื่อสาร ในการปฏิบัติงาน และ การใช้ชีวิตในโลกของงาน	ทักษะพื้นฐานด้านงานอาชีพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะชีวิต และทักษะในการปฏิบัติงาน ประจำที่ไม่มี ความซับซ้อน	● ความสามารถในการปฏิบัติงานประจำตามขั้นตอนที่กำหนด ● ความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแล และแนะนำอย่างใกล้ชิด
2	ความรู้ในการสื่อสาร และสารสนเทศ ในการปฏิบัติงานพื้นฐานตาม ข้อเท็จจริง (Factual) ของลักษณะ งานอาชีพ	ทักษะในการปฏิบัติงานตาม ขั้นตอน และมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งทักษะการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสาร อย่าง สร้างสรรค์	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหลักการและ มาตรฐานที่กำหนด ● ความสามารถในการปฏิบัติงาน ดูแล และตัดสินใจ แก้ไขปัญหาเบื้องต้น
3	ความรู้ในหลักการ (Principles) ทั่วไปของงานอาชีพเฉพาะ และ การวิเคราะห์ เบื้องต้น รวมทั้ง	ทักษะในการเลือก และ ประยุกต์ใช้ วิธีการ เครื่องมือ และวัสดุขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามแบบแผน และ สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ซับซ้อน

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ระดับ	ความรู้	ทักษะ	ความสามารถ ในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ
	มีความรู้ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถใช้ในการ สื่อสารเบื้องต้นได้	การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะในด้านความปลอดภัยที่เกี่ยวข้อง	● ความสามารถในการให้คำแนะนำพื้นฐานที่ต้องใช้ในการตัดสินใจและ<u>การวางแผน</u>ในการแก้ไขปัญหา โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมในบางเรื่อง ● ประยุกต์ใช้ ความรู้ ทักษะ ทางวิชาชีพ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหา และการปฏิบัติงานในบริบทใหม่ รวมทั้งรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น
ระดับ	ความรู้	ทักษะ	ความสามารถ ในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ
4	ความรู้ทางทฤษฎี และเทคนิคที่ครอบคลุม ขอบเขตของงานอาชีพ และความรู้ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับที่เชื่อมโยงกับการทำงาน	ทักษะในการปรับใช้ (Adapting) กระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม และความปลอดภัยที่เชื่อมโยงกันในการทำงานที่หลากหลาย	● ความสามารถในการปฏิบัติงานตามแบบแผน และสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง (Change) ● ความสามารถในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และประสานงานเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย (Unfamiliar Issues)
5	ความรู้ทางทฤษฎี และเทคนิคเชิงลึก ภายใต้ขอบเขตของงานอาชีพ	ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และ การแก้ปัญหา และทักษะในการวางแผน การบริหารจัดการ การประสานงาน และการประเมินผล ในการปฏิบัติงาน	● ความสามารถในการปฏิบัติงานภายใต้ <u>ความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา</u> ● ความสามารถในการประเมินผล การปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรม (Abstract Issues) เป็นบางครั้ง
6	ความรู้ทางทฤษฎี และเทคนิค เฉพาะทางอย่างกว้างขวาง และเป็นระบบในงานอาชีพ	ทักษะในการคิด วิเคราะห์ วิจัย และเปรียบเทียบ ปัญหา	● แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Complex and Changing) ● สามารถริเริ่ม ปรับปรุง วางแผนกลยุทธ์ ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและ เป็นนามธรรมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งวางแผน การบริหารและการจัดการในสาขาอาชีพ
7	ความรู้ในระดับแนวหน้าอย่างลึกซึ้ง	ทักษะในการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานวิจัยด้วยตัวเอง รวมทั้งทักษะในการขยายองค์ความรู้ และ แนวปฏิบัติ และสามารถใช้อังกฤษในเชิงวิชาการ	● แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและคาดการณ์ไม่ได้พัฒนาและทดสอบวิธีการใหม่ ๆ รวมทั้งหาคำตอบอย่างสร้างสรรค์ (Innovative Solutions) ● สามารถให้ความคิดเห็น (Judgment) และรับผิดชอบในฐานะผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ ทั้งการปฏิบัติและการบริหารจัดการ ● เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีองค์ความรู้ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติตลอดจนการบริหารจัดการ

ระดับ	ความรู้	ทักษะ	ความสามารถ ในการประยุกต์ใช้ และความรับผิดชอบ
8	ความรู้ในระดับแนวหน้าอย่าง เชี่ยวชาญ สูงสุด	ริเริ่มคิดและวิจัยที่มีผลต่อ การสร้างองค์ความรู้ หรือ แนวปฏิบัติใหม่ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถใช้ภาษาอังกฤษ ในการนำเสนอผลงานทาง วิชาการ และมีผลงานทาง วิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ และ เป็นที่ยอมรับในระดับ นานาชาติ	● เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน พัฒนา และทดสอบทฤษฎีใหม่ หรือค้นหาคำตอบใหม่ที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรม (Complex and Abstract Issue) ● เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้นำ (Authoritative) สามารถให้ความเห็นด้านความรู้ในวิชาชีพ เพื่อการบริหารจัดการด้านงานวิจัยหรือ องค์กร (Organization) และรับผิดชอบอย่างสำคัญในการขยายองค์ความรู้ และแนวปฏิบัติ รวมทั้งสร้างสรรค์ แนวความคิดและ/ หรือกระบวนการใหม่ในวิชาชีพ

ที่มา: Office of the Education Council Secretariat (2017)

อย่างไรก็ตามในการเชื่อมโยงและเทียบเคียงเข้าสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติทั้งในส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษา และผู้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาชีพนั้น กระบวนการดังกล่าวจะต้องมีกลไก/ ระบบการเข้าสู่ระดับคุณวุฒิที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพื่อให้บุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษา หรือมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงานสามารถเทียบโอนหรือเติมเต็มได้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต เพื่อให้ได้รับการรับรองและยกระดับคุณวุฒิตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติที่ได้สร้างขึ้น

กล่าวโดยสรุป เมื่อได้พิจารณากรอบคุณวุฒิวิชาชีพทั้ง 8 ระดับนั้น จะพบว่า ระดับที่ 1 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะปฏิบัติงานประจำพื้นฐานได้ ระดับที่ 2 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะฝีมือในงานอาชีพ ระดับที่ 3 คือ ผู้มีสมรรถนะทางเทคนิคในการประยุกต์หลักการได้ ระดับที่ 4 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะทางเทคนิคครอบคลุมงานอาชีพ ระดับที่ 5 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะทางเทคนิคและการจัดการ แก้ไขปัญหาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงทั่วไปได้ ระดับที่ 6 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ ระดับที่ 7 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาในบริบทที่มีความซับซ้อน และไม่สามารถคาดการณ์ได้ และระดับที่ 8 คือ ผู้ที่มีสมรรถนะในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ และได้รับการยอมรับระดับประเทศทั่วไป ดังจะแสดงได้ในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แนวทางการเชื่อมโยง/เทียบเคียงสู่กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ
ที่มา: Office of the Education Council Secretariat (2017)

บทสรุป

การเชื่อมโยงการทำงานกับโลกการศึกษาเข้าด้วยกัน ถือเป็นแนวทางปฏิบัติหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพกำลังคนของประเทศ โดยจะต้องเริ่มตั้งแต่การทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และทำความรู้จักกับอาชีพ ผ่านกระบวนการการศึกษาเพื่ออาชีพ (Career education) ในทุกระดับชั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 4 ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นสร้างความตระหนักรู้ ขั้นสำรวจอาชีพ ขั้นพัฒนาทักษะ ความรู้ต่าง ๆ และขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นของการพัฒนาทักษะเฉพาะทางขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับวิทยอาชีพ และทักษะในอาชีพที่ผู้เรียนพร้อมจะออกสู่โลกของการทำงาน เมื่อพิจารณาในขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ซึ่งจะได้จากการจัดให้มีการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกของการทำงานในเบื้องต้น โดยจะนำไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น หรือการเข้าสู่อาชีพ ในกรณีไม่ได้ศึกษาต่อได้ ซึ่งรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าว คือ การให้ความสำคัญและนำเอาเรื่อง

เน้นความเป็นวัฏจักรขององค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

“มาตรฐานอาชีพ” เข้ามาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมาตรฐานอาชีพนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน และการกำหนดสมรรถนะในอาชีพนั้น ๆ เพราะจากสถานการณ์ของการจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันที่ต้องเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้เรียนเป็นสำคัญประการหนึ่ง ถ้าการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเข้าศึกษาต่อในสายอาชีพได้ จะช่วยทำให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันทางด้านอุตสาหกรรมที่สูงขึ้น

นอกจากนี้การจัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ 8 ระดับ เป็นแนวทางในการเชื่อมโยงโลกของการทำงานจากมาตรฐานอาชีพ ซึ่งถูกกำหนดขึ้นโดยการดำเนินการร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรจากองค์กรทางวิชาชีพ เริ่มตั้งแต่สมรรถนะปฏิบัติงานประจำพื้นฐาน จนถึงสมรรถนะในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ และได้รับการยอมรับระดับประเทศ กับคุณวุฒิการศึกษา ซึ่งเริ่มตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงปริญญาเอก เข้าด้วยกัน จึงถือเป็นการพัฒนากำลังคนของประเทศในทุกช่วงวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในประเทศ ด้วยความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน การเตรียมความพร้อมประชากรในประเทศเพื่อให้สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการพัฒนา กำลังแรงงานให้มีพร้อมทั้งความรู้และสมรรถนะ เพื่อให้เกิดระบบการพัฒนากำลังคนระดับชาติ ที่เป็นเอกภาพ

References

- Bob, M., & Herman, S. (1999). Methodologies for the development of Competence-based Modular Curricula in VET. *Vocational Education and Training Reform in the Republic of Serbia. Phase 2.*
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2014). *Guidelines for measuring and evaluating learning outcomes according to the Core Curriculum of Basic Education, B.E. 2551 (4th ed).* Bangkok: Chum Chum Printing Press.Agricultural Cooperatives of Thailand Limited (In Thai).
- Hansamorn, K., Thammakittipob, V., & Khemthong, P. (2019). Teaching and Cooperation of Vocational Education Institutions and Businesses in Industrial Cluster Areas Motor vehicles and parts. *Journal of Thai-Japanese Institute of Technology: Business Administration and Language*, 7(1), 44-53 (In Thai).
- Hoyt, K. B. (1974). *Career Education: What It Is and how To Do It* (2nd ed). Utah: Olympus Publishing Company.

- Kasipha, C. (2002). Innovation in vocational education and vocational training into professional qualifications. (Thai Vocational Qualifications-TVQs). *Journal of Technical Education Development*, 14(41), 3-20 (In Thai).
- Kraikrutree, K. (2018). *Occupational Standard and Program of Competency based Education for Veterinary Assistants*. Vocational Education, Kasetsart University.(In Thai).
- Langkratoke, R., Lomarak, T., & Poldej, S. (2018). Problems and guidelines for school administration, evaluation and evaluation. Under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3. *The 2nd National and International Academic Conference (In Thai)*.
- Lucas, B., Spencer, E., & Claxton, G. (2012). *How to Teach Vocational Education: A Theory of Vocational Education*. London: The City and Guilds Centre for Skills Development.
- Ministry of Education. (2002). *The National Education Act, B.E. 1999 and its amendments, B.E. 2002* (Vol. 2). Bangkok: Siam Sport Syndicate Company Limited (In Thai).
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Core Curriculum 2008*. Bangkok: Printing House, Agricultural Cooperative Association of Thailand Limited (In Thai).
- Office of the Education Council Secretariat. (2017). *Revised National Qualifications Framework*. Bangkok: Prikwan Graphic Co., Ltd (In Thai).
- Paorohit, N. (1989). *Career Development*. Bangkok: Department of Psychology Faculty of Education Ramkhamhaeng University (In Thai).
- Thammakittipob, W. (2009). *Principles and theories in vocational education for systematic development*. Bangkok: Department of Vocational Education, Faculty of Education Kasetsart University (In Thai).
- UNESCO. (2002). *Teaching and Learning for a sustainable Future – a multimedia Teacher Education Programme*. Retrieved from [www.unesco.org/ education/ tlsx](http://www.unesco.org/education/tlsf).
- Wattananarong, K. (2013). *Education for Employment. (Is that the only one)*. Retrieved December 20, 2013, from [https://www.thairath.co.th/ content/ 371432](https://www.thairath.co.th/content/371432) (In Thai)